

PRZYSPARZAĆ (16) *vb impf*

Pierwsze a pochylone, drugie jasne.

inf przysparzać (4). ◇ *praes 1 sg* przysparzam (1). ◇ *3 sg* przysparza (5). ◇ [1 *pl* przysparzamy.] ◇ 2 *pl* przysparzacie (1). ◇ 3 *pl* przysparzają (1). ◇ *praet 3 sg m* przysparzał (1). [f przysparzała.] ◇ [3 *pl subst* przysparzały.] ◇ *fut 1 sg m* przysparzać będę (1). ◇ 3 *sg m* będzie przysparzać (1). ◇ *con 3 sg m* by przysparzał (1). ◇ [part *praes act* przysparzając.]

Sł stp brak, Cn notuje, Linde XVI (dwa z niżej notowanych przykładów) – XVII w.

1. *Dokładając czegoś, powiększać ilość, przydawać, pomnażać, potęgować, przyczyniać czegoś; adduplicare Calep; adaugere, addere, amplificare, auctare, augere, augmentare, exaugere Cn (16) : Adduplico – Przysparzam. Calep 22b.*

a. *O ilości lub wartości materialnej [czego a. ile czego] (5) : [Y dary przyzwoité dáie oycu mému: Dáie wódze y konie/ żeglárftwá przyśparza [remigium supplet III 471]/ A śpółem towarzysze zbroiami obdarza. VergKoch 80; [Kamilla] Orfilochá vchodząc [...] Goniłá goniącego: wnet przez śyższak/ ktemu Przez kości hálabartem [...] Wyładziwży sie z góry rázow przyśparzálá [congeminat XI 698] VergKoch 331, 133, 134.]*

[przysparzać komu: Owocu fády co rok dodáią/ Pásieki miodu mu przyśparzáią. KmitaŁów C.]

[Zwrot: »więcej przysparzać«: Tédy Polidorowi pogrzebu wznawiamy/ Y więcéy ná moglię ziemię przyśparzamy [ingens aggeritur tumulo tellus III 63]. VergKoch 66 (Linde).]

a. *O Bogu jako sprawcy [komu] (5) : Pan Bog niewiećie przyśparza oliwy dla Elizeuśzá. BibRadz 2.Reg 4 arg; [mówi Pan przez proroka] gdy ty nieboraczku wiernie używałz pracy rąk swoich/ błogośławiony będziefz/ y zówždy sie będzie dobrze dzyało thobie/ á zówždy ia ciebie nálycę/ opátrzę/ y wśzytkiego dobrego tobie przyśparzác będę. RejPos 175v; [Bóg] nas mocnie á wśtáwicznie wyśtrzegác raczy o tey opátrznosci śwey świętey/ iż y bogáctwá y pocźciwości wiernym śwoim obiecác raczył hoynie przyśparzác w domoch ich RejPos 239v; SkarŻyw 101; [Tośmy my gorśzy niżli Turcy/ bo bierzemy Kśiężéy czegośmy im nie dáli/ ále Przodkowie náśzy zá rázem Wiarę Krześcijáńską przyymuiąc: á tym śye nie vbożyli/ y owfzem przyśparzał im Bóg wśzytkiego. SolikZiem Ev; ProtJalm 15v].*

Szereg: »przydawać a przysparzać« (1): [Pan] człowieká wiernego á cnotliwego [...] bogáctym zowie/ á temu iefzće zówždy obiecuię przydawać á przyśparzác bogáctwá tego. RejAp 42v.

b. *O intensywności lub wielkości [czego a. ile czego] (9) : [Turnus przybył świeżemu wnet ku rozruchowi/ Więtfzéy trwogi przyśparza [igni terrorem ingeminat VII 578] VergKoch 205; Zás Kátillus Iolláfá/ y też [...] ogromnego Zwálił Herminiufá/ [...] A ólczep przez rámioná gołe przeráżony Zátrzáfnął/ przyśparzaiąc więc boleści iego [hasta ... duplicatque virum transfixa dolore XI 645] VergKoch 329.]*

przysparzać komu (3): RejJóz B5; Pan [niewinnego] ze wśzytkiego przedfię wydrze fnádnie/ Ze mu bez iego woley włos z głowy nie śpádnie. Ale iuz mniefy niżli tym muśi mu sie zdarzác. Bo iuz dyabel będzie śwym wśzytkiego przyśparzác. RejWiz 139v; á thegom záfię niechciał/ co on o mniśzkach/ ábo o mnichach mowi/ bo theraz máią kfięża ták wiele praźniku [tj. kłopotu]/ iż go przyśparzác im namniefy nie trzeba GórnDworz B3v; [Niewiáfty wefoło krzycząc/ y aż do Niebá z rádości nagley

głofy wynofząc/ fmiąłofci fwoim dodawály/ á nieprzyiáiołom ftráchu przyfparzály. *StryjKron* 361 (*Linde*)].

[*Zwroty*: »przysparzać biegu« = *zwiększać prędkość, przyspieszać*: Pchnęła fwą chybka ręką [*jedna z boginek morskich*] iego [*Eneasza*] wielkiéy nawy: [...] Wnet drugie przyfparzaią biegu [*inde aliae celerant cursus* X 249]. *VergKoch* 282.

»przysparzać biegu« = *przydawać prędkości [szyk zmienny]*: Wiátr powftáiąc przyfparza do żeglugi biegu [*prosequitur surgens a puppi ventus euntis* III 130] *VergKoch* 68 (*Linde*); Wieie wiáterek ku nocy/ á fwiétny płynącym [*okrętom Eneasza i jego towarzyszy*] Biegu Kfiężyc przyfparza [*nec candida cursus Luna negat* VII 8-9] *VergKoch* 185.]

Przen (2) :

przysparzać czemu (1): A przetho iáko ogień ten widomy/ odgania od złotá plugáwość/ y ono ná wybor dobre czyni/ ták ten ogień niewidomy/ á fwiéty/ fprofnofci dufzne [...] wypala y gubi/ [...] ktory łáski y błogofławieńftwá przyfparza dufzam tych ludzi/ kthorzy fá thego godni *Górndworz* Mm6; [Tęczo ozdobo niebá/ kto cię z wyfokości Ná niłkość ziemie zełłá? [...] Póydę zá takim znákiem któžkolwiek mi powód Dáiefz k bitwom. To rzékfy przyftępuie do wód/ Y z głębia wodę czérpa ná pomoc wzywáiąc Częłto bogów/ á fzlubu niebu przyfparzáiąc [*oneravitque aethera votis* IX 24]. *VergKoch* 243].

Szereg: »przysparzać i przybawiać« (1): [*kto*] wtem coby było y potrzebnego y pożythecznego chcyáł godnofci nábyć/ przyłóżył nyemáło czáfu/ gdi czás wfyfkyego przyfparza y przybawya/ yedno wzdám ku nyemu trzebá ftálości á przetrwányá. *GliczKsiąż* Nv.

a. *Której sprawcą jest Bóg* (4) : *RejPos* 244v, 285; Potym iefzcze/ aby on będąc prawdziwym Pałterzem/ dał żywot wieczny owieczkam fwym. Aby brzemieniem iákim ociáżone ochłodził/ Aby wiary przyfparzał *CzechRozm* 204.

przysparzać komu (1): O wfzechmogący miły Pánie/ iákaż tu pociechę mogá mieć wezwáni twoi/ ktorzy fie dziwuią á przypátruią fwiétemu Boftwu twoiemu/ iz thego záfwdy pewni mogá być/ iz im ty záfwdy oney wiary ich przyfparzác będziefz raczył/ á nie opuściłz żadnego *RejPos* 245.

c. *O zdrowiu; przen* [*ile czego*] (1) :

W przeciwstawieniach: »umarzać ... przysparzać« (1): Miefy fię też wczas ku fpowiedzy Bo kogoć ten czas [*tj. bliska śmierć*] nawiedzy. Toć pierwłzy do nieba flopyen [!] A y ty fię do niey nielen. Tyć rzeczy niewmarzaią Wiefzey zdrowia przyfparzáią. *RejKup* h7v.

2. [*Rozpoczynać* [*co czym*]: Sámá nadobna Dido tám kubek trzymáłá/ A między rogi białéy iáłowicy láá. Albo chodzi przed Bogi między ołtarzami Tłufłémi/ á przyfparza ón dzień ofiárámi [*instauratque diem donis* IV 62] *VergKoch* 93.]

Synonimy: **1.** *przyczyniać, przydawać, przymnażać.*

Formacje współrdzenne cf **SPORZYĆ.**